

Redakční rada:

prof. PhDr. I. Čermák, CSc.
doc. PhDr. V. Dočkal, CSc.
prof. PhDr. J. Džuka, CSc.
doc. PhDr. J. Ferjenčík, CSc.
prof. PhDr. A. Héretik, Ph.D.
PhDr. I. Chodura
prof. PhDr. J. Janoušek, DrSc.
prof. PhDr. J. Kožený, CSc.
prof. PhDr. D. Kusá, CSc.
PhDr. M. Lečbych, Ph.D.
prof. PhDr. P. Macek, CSc.
PhDr. V. Mertin
J. Padevět
doc. PhDr. J. Srnec, CSc.
PhDr. I. Šolcová, Ph.D.
(vedoucí redaktorka)
doc. PhDr. J. Štikar, CSc.

Výkonná redakce:

PhDr. D. Heller
PhDr. J. Kotrlová

Adresa redakce:

Hybernská 8, 110 00 Praha 1
tel./fax 222 221 652
e-mail: heller@praha.psu.cas.cz
kotrlova@praha.psu.cas.cz
solcova@praha.psu.cas.cz
redakce@praha.psu.cas.cz

<http://cspych.psu.cas.cz>

Na redakci statí v angličtině spolupracuje University of New York in Prague.

OBSAH

Výzkumné studie

- 393 M. Schraggeová, G. Šeboková / Súkromné a verejné self v kontexte veku, rodu a päťfaktorového modelu osobnosti
406 I. Poláčková Šolcová, P. Tavel, P. Kolarčík / Jsou opravdu Slováci emočnější než Češi? Sonda do emocionality českých a slovenských vysokoškoláků

Přehledové studie

- 432 J. Halamová / Párová psychoterapia zameraná na emócie
447 M. Čeveliček, R. Hytych, J. Roubal / Představení vybraných modelů psychoterapeutické formulace případu

Metodické studie

- 461 M. Kővėrová, J. Ferjenčík / Adaptácia a orientačné overovanie psychometrických charakteristík Testu životnej orientácie LOT-R

Předběžná sdělení

- 474 J. Džuka / Multidimenzionálny model významných oblastí subjektívne hodnotenej kvality života a jeho empirické overenie – výsledky predvýskumu

Z klinické praxe

- 488 I. Dudová, M. Hrdlička / Použití diagnostického interview ADI-R a observační metody ADOS v diagnostice autismu

Diskuze

- 496 R. Badošek / Projektivní forma kresby lidské postavy – domněnky a fakta

Oznámení

- 446 VIII. ročník Ceny adiktologie 2013

Výzkumné studie

SÚKROMNÉ A VEREJNÉ SELF V KONTEXTE VEKU, RODU A PĚTFAKTOROVÉHO MODELU OSOBNOSTI

MILICA SCHRAGGEOVÁ

Katedra psychológie, FiF UK, Bratislava

GABRIELA ŠEBOKOVÁ

Katedra psychologických vied, FSVaZ UKF, Nitra

ABSTRACT

Private and public self in context of age, gender and five-factor model of personality

M. Schraggeová, G. Šeboková

Objectives. The study concentrates on the Fenigstein, Scheier and Buss's (1975) concept of private and public self-consciousness, distinguishing between two factors of private self-consciousness: *internal state awareness* and *self-reflectiveness*, and similarly two factors of public self-consciousness: *style consciousness* and *appearance consciousness*. The purpose of the study is to verify the factor structure and the psychometric qualities of the Self-consciousness scale (SCS), examine the differences between private and public self-consciousness considering gender and age; and finally, confirm the association between self-consciousness and the Big Five model.

Sample and setting. Research was realized on a sample of 298 participants, aged 20 to 70 years (227 females, 72 men). The sample was based on occasional selection. The 60-item Slovak version of NEO-FFI was used for measuring the personality dimensions.

Statistical analysis. Exploratory analysis, the principal component analysis with direct oblimin rotation were used to examine the dimension structure of SCS. Cronbach's alfa was calculated

to assess the internal consistency of the component scales. T-test was used to examine gender differences and ANOVA to examine age differences. To examine the relation between NEO-FFI and scales of SCS the Pearson correlations and stepwise regression analysis were used.

Results. Results supported the 4-factor solution of the scale with acceptable levels of internal consistency ($\alpha > 0,60$). Differences in factors of private self-consciousness were found in two items compared to previous research; factors of public self confirmed clearly previous models. Factors of internal state awareness and appearance consciousness were significantly related to gender and age. Correlation analysis affirmed the significance of differentiation between two factors of private self-consciousness, as both were reversely associated with neuroticism, agreeableness and conscientiousness.

key words:

private self-consciousness,
public self-consciousness,
self-consciousness scale (SCS),
Big Five personality traits

klúčové slová:

súkromné self,
verejné self,
self-consciousness scale (SCS),
osobnostné dimenzie Big Five

Multidimenzionálna podstata self, najmä dichotómia medzi jeho sociálnym (interpersonálnym) a fenomenologickým (intrapersonálnym) aspektom, sa stala základom pre vznik teórie súkromného a verejného self (*private and public self-consciousness*) Fenigsteina, Scheiera a Bussa (1975). Vychádza z poznatku, že niektorí ľudia majú

Došlo: 10. 1. 2012; M. S., Katedra psychológie, Filozofická fakulta UK, Gondova 2, 818 01 Bratislava, Slovenská republika; e-mail: schraggeova@fphil.uniba.sk

tendenciu venovať väčšiu pozornosť vnútorným aspektom self – myšlienkam, emóciám, túžbam – a vymedzovať svoje Ja skôr autonómne. Iní sa skôr zameriavajú na vonkajšie aspekty self, vnímané na interpersonálnej úrovni. História súkromného a verejného self sa začína rokom 1972, kedy Duval a Wicklund (podľa Silvia, Duval, 2001) vytvorili teóriu, kde sebauvedomovanie (*objective self-awareness*), chápali ako prechodný, situačný psychický stav. Ide o proces, kedy človek zameriava pozornosť na vlastné self a je tak objektom svojho uvedomovania (Silvia, Duval, 2001). Na zachytenie individuálnych odlišností v miere sebauvedomovania vytvorili Fenigstein, Scheier a Buss (1975) dotazník Self-consciousness scale (SCS). A práve vo validizačnej štúdii tejto škály zistili, že sa nejedná o jednodimenzionálny konštrukt, ale identifikovali dve nezávislé dimenzie: súkromné (*private*) self a verejné (*public*) self. Na sebauvedomovanie nazerali jednak ako na relatívne stabilnú osobnostnú dispozíciu (pozícia zastávaná Fenigsteinom et al., 1987), jednak ako na situačný stav, ktorý môže byť vyvolaný vonkajším stimulom (názor Duvala a Wicklunda, 1972, podľa Silvia, Duval, 2001). Na odlišenie týchto dvoch prístupov sa v literatúre zaviedli pojmy *self-consciousness* = dispozičné sebauvedomovanie a *self-awareness* = situačné sebauvedomovanie (Buss, 2001). Spomínaní autori viedli v 70-tych rokoch intenzívnu diskusiu o správnosti vlastnej teórie a svojich oponentov podrobovali kritike. Spor napokon vyriešili Carver a Scheier (1981, podľa Plant, Ryan, 1985), ktorí navrhli funkčnú ekvivalenciu oboch prístupov. Vo viacerých výskumoch sa totiž potvrdilo, že vplyv situačného sebauvedomovania je v podstate totožný s vplyvom dispozičného sebauvedomovania (Buss, 2001), čím sa zmiernili nedorozumenia medzi sociálnymi psychológmi a psychologmi osobnosti (Silvia, 2002). Obe strany konštatovali, že zameranie na jednotlivé stránky nášho self môže byť ovplyvnené situačným kontextom, líššie sa však v tom, aké je obvyklé ohnisko našej pozornosti, či na súkromné alebo verejné self (Blatný, 2010).

ŠTVORFAKTOROVÝ MODEL SÚKROMNÉHO A VEREJNÉHO SELF

V odbornej literatúre sa ďalej viedla diskusia o multifaktoriálnej podstate súkromného a verejného self. Burnkrant a Page (1984) navrhli rozlíšenie dvoch faktorov súkromného self, ktoré nazvali *internal state awareness* (uvedomovanie vnútorného stavu) a *self-reflectiveness* (sebareflexia). *Self-reflectiveness* definovali ako tendenciu človeka neustále uvažovať nad dôvodmi svojho konania, nad minulosťou a vytvárať si o sebe fantazijné predstavy. Naopak *internal state awareness* popisovali ako neutrálnejšie a pozitívnejšie uvedomovanie si svojich emócií, spojených s pocitom vnútornej pohody a dobrej nálady (Ghorbani et al., 2004). Kvôli väčšej prehľadnosti a zrozumiteľnosti budeme v našej štúdii používať pojmy akcentované súkromné self na pomenovanie faktoru *self-reflectiveness* a súkromné self v norme pre faktor *internal state awareness*.

Význam rozlíšenia dvoch dimenzií súkromného self bol následne potvrdený množstvom štúdií (Ghorbani et al., 2004; Nystedt, Ljungberg, 2002; Scandell, 2001; Watson et al., 1996). Akcentované súkromné self konzistentne pozitívne korelovalo s depresivitou, anxietou, neurotizmom a hanblivosťou a negatívne so sebaúctou. Súkromné self v norme malo s týmito premennými opačný vzťah. Akcentované súkromné self bolo spojené s maladaptáciou, myšlienky zamerané na self boli abstraktné a hodnotiace. Súkromné self v norme predstavovalo naopak adaptívnu introspekciu, konkrétne premýšľanie zamerané na prítomnosť (Anderson et al., 1996). Creed a Funder (1998), ako aj Ghorbani et al. (2004) potvrdili, že jedinci s vysokými hodnotami akcentovaného súkromného self čelia veľkému množstvu problémov kvôli svojej nadmernej zaujatosti svojim vnútróm. Na druhej strane ľudia s vysokým súkromným self v norme

majú zdravší sebaobraz, ktorý zahŕňa zmysel pre život a odhalí svoje pocity a motívy bez nadmernej úzkosti.

Mittal a Balasubramanian (1987) navrhli rozdelenie verejného self do dvoch samostatných faktorov, ktoré nazvali *style consciousness* (uvedomovanie štýlu správania) a *appearance consciousness* (uvedomovanie vzhľadu). *Style consciousness* definovali ako citlivosť človeka voči svojmu správaniu a tomu, ako sa javí druhým ľuďom, a *appearance consciousness* ako záujem človeka o to, ako druhí vnímajú jeho fyzický vzhľad (Anderson et al., 1996). V našej štúdii budeme používať podľa nás jednoduchšie pomenovania aj pre dimenzie *style consciousness* a *appearance consciousness*, a to verejné self – správanie a verejné self – vzhľad. Výsledky výskumov, ktoré by potvrdili význam rozlíšenia týchto dvoch dimenzií, nie sú zatiaľ jednoznačné. Watson et al. (1996) zistili vyššie hodnoty sociálnej žiaducnosti u jedincov s vysokou úrovňou verejného self – správanie. Konštatovali, že verejné self – správanie je viac spojené s maladaptáciou než verejné self – vzhľad, čo podporili aj Nystedt a Ljungberg (2002) pozitívnou koreláciou verejného self – správania so sociálnou anxietou.

Rozdelenie súkromného a verejného self na štyri nezávislé komponenty bolo aj napriek niektorým kritikom (napr. Ben-Artzi, 2003) prijaté vedeckou komunitou. Viacerí výskumníci konštatovali, že štyri zistené komponenty self predstavujú rozličné konštrukty, ktoré korelujú opačným smerom s viacerými premennými a líšia sa v miere patológie (Nystedt, Ljungberg, 2002). Na jeho meranie autori pritom používali pôvodnú škálu SCS, ktorú rozdelili do štyroch samostatných subskál.

SÚKROMNÉ A VEREJNÉ SELF VO VZŤAHU K RODU A VEKU

Výsledky štúdií súkromného a verejného self vo vzťahu k rodu nie sú jednoznačné. Cramer (2000) zistil, že muži skórujú signifikantne vyššie vo faktoroch súkromného a verejného self, zatiaľ čo v novej štúdii Lindwalla (2004) sa ukázalo vyššie skóre faktorov verejného self u žien a súkromného self v norme u mužov. Viaceré výskumy poukázali na to, že pozitívny sebaobraz žien je významne spojený so spokojnosťou s vlastným fyzickým vzhľadom (Grogan, 2008; Hrachovinová, Csémy, Chudobová, 2005; Reese, 2008). Ženy sú vystavené väčšiemu tlaku na napĺňanie kritérií fyzického ideálu, čo môže viesť k väčšej dôležitosti práve tohto aspektu self. Grogan (2008) uvádza, že i keď sa niektorí teoretici domnievajú, že táto tendencia má biologickú príčinu, väčšia časť autorov zdôrazňuje dôležitosť kultúrnych a spoločenských tlakov. Serifović Šivert a Sinanović (2008) upozorňujú aj na fenomén neustálej prítomnosti nespokojnosti s vlastným telesným vzhľadom u žien, čo by mohlo indikovať vyšší význam verejného self orientovaného na vzhľad.

Rozdielom v hodnotách súkromného a verejného self vzhľadom na vek nebola dosiaľ venovaná väčšia výskumná pozornosť. Väčšina štúdií sa zamerala na výskum vysokoškolských študentov (napr. Cramer, 2000; Ghorbani et al., 2004), vývinový aspekt výskumu súkromného a verejného self tak absentuje. Výsledky štúdie Pennebaker a Stona (2003) však naznačujú, že maladaptívna tendencia k zameraniu na súkromné aspekty self môže s vekom klesať. Zistili, že s vekom sa znižuje počet používaných self-relevantných slov, čo indikuje nižšiu zameranosť na self.

SÚKROMNÉ A VEREJNÉ SELF VO VZŤAHU K OSOBNOSTNÝM FAKTORM BIG FIVE

Pomerne veľké množstvo autorov sa zaujímalo o vzájomný vzťah päťfaktorového modelu osobnosti so súkromným a verejným self. Scandell (2001) potvrdil pozitívny vzťah oboch faktorov verejného self s neurotizmom. Nystedt a Ljungberg (2002) zistili, že verejné self – správanie pozitívne koreluje s extravertiou; svedomitou

a prívetivosťou a negatívne s otvorenosťou. Verejné self – vzhľad malo s týmito premenými opačný vzťah. Z hľadiska empirického výskumu sa ukázalo významné najmä rozdelenie súkromného self do dvoch faktorov. Vo výskume Scandella (2001) bolo akcentované súkromné self významne spojené s neurotizmom a nízkou úrovňou prívetivosti. Súkromné self v norme malo významný pozitívny vzťah s faktorom otvorenosť. K podobným výsledkom dospeli aj Creed a Funder (1998), keď poukázali na pozitívny vzťah akcentovaného súkromného self s neurotizmom a negatívnym vzťahom s extravertiou, svedomitosťou a prívetivosťou. Súkromné self v norme bolo naopak pozitívne spojené s extravertiou, svedomitosťou a prívetivosťou. Oba faktory pozitívne korelovali s otvorenosťou.

Trapnell a Campbell (1999) zistili vzťah oboch faktorov súkromného self s otvorenosťou, líšili sa však vo vzťahu k ostatným faktorom. Akcentované súkromné self pozitívne korelovalo s neurotizmom, súkromné self v norme so svedomitosťou. Scandell (2001) konštatuje, že to, čo určuje mieru maladaptácie súkromného self, nie je len neurotizmus a otvorenosť, ale aj faktor prívetivosti. Môžeme zhrnúť, že výsledky výskumov naznačujú rozdiely vo vzťahoch súkromného s verejného self k piatim osobnostným dimenziám, čo indikuje aj ich rozdielny vzťah s maladjustáciou. Väčšina zistených korelácií však dosahovala pomerne nízke hodnoty ($r = 0,10 - 0,37$).

VÝSKUMNÝ CIEĽ

Predkladaná štúdia sleduje niekoľko cieľov. Prvým cieľom je overiť faktorovú štruktúru a vnútornú konzistenciu dotazníka Self-consciousness scale (SCS) Fenigsteina, Scheiera a Bussa, ktorý nebol doteraz na Slovensku ani v Čechách overovaný. Ide o novší, upravený dotazník, ktorý vychádza zo štvorfaktorového modelu súkromného a verejného self. Druhým cieľom je porovnať skóre v jednotlivých faktoroch SCS vo vzťahu k veku a rodu. Tretím cieľom je objasniť vzťah súkromného a verejného self s osobnostnými faktormi Big Five. Na základe vyššie uvedeného zmapovania problematiky sme pritom predpokladali, že subškály súkromného self a verejného self sa budú líšiť vo vzťahu k piatim osobnostným dimenziám.

VÝSKUMNÝ SÚBOR

Výskumný súbor tvorilo 298 respondentov, vo veku 20 až 70 rokov ($M = 34,35$; $SD = 15,58$). Z toho bolo 227 žien a 72 mužov. Respondenti boli vybraní prostredníctvom príležitostného výberu. Vzhľadom na veľký vekový rozptyl respondentov sme pre následné štatistické spracovanie vytvorili tri vekové skupiny. 1. skupinu tvorilo 182 respondentov vo veku 20 – 30 rokov, 2. skupinu 47 respondentov vo veku 31 až 50 rokov a 3. skupinu 69 respondentov vo veku 51 – 70 rokov. Súbor bol zložený jednak z vysokoškolských študentov rôznych odborov viacerých vysokých škôl SR ($n = 136$) a tiež z dospelých rôznych povolání.

POUŽITÉ METÓDY

Self-consciousness scale (SCS) autorov Fenigsteina, Scheiera a Bussa (1975) vytvorili spomínaní autori na zachytenie individuálnych rozdielov v miere sebauvedomovania. V jeho validizačnej štúdií identifikovali tri faktory: súkromné self, verejné self a sociálnu anxiету. Trojfaktorové riešenie bolo použité pre anglicky aj neanglicky hovoriacu populáciu. Škála bola preložená a validizovaná v Holandsku (Vleeming, Engelse, 1981), Estónsku (Realo, Allik, 1998), Nemecku (Heineman, 1979), Švédsku (Nystedt, Smari, 1989), v Iráne (Ghorbani et al., 2004) a v Číne (Shek, 1994).

Pôvodná verzia dotazníka obsahuje 23 položiek (súkromné self – 10 položiek, verejné self – 7 položiek, sociálna anxieta – 6 položiek). Každú z nich hodnotia respondenti na 5-bodovej stupnici, od 0 – „vôbec ma to nevystihuje“ po 4 – „úplne ma to vystihuje“.

Dotazník SCS neskôr prešiel niekoľkými úpravami. Na základe novšieho štvorfaktorového modelu boli pôvodné jednodimenzionálne škály súkromného a verejného self rozdelené do štyroch subškál:

1. Akcentované súkromné self (*self-reflectiveness*) – meria tendenciu človeka neustále premýšľať a fantazírovať o sebe.

2. Súkromné self v norme (*internal state awareness*) – meria neutrálnejšie a pozitívnejšie uvedomovanie si svojho emocionálneho stavu, myšlienok a motívov.

3. Verejné self – správanie (*style consciousness*) – predstavuje tendenciu človeka zaoberať sa spôsobom svojho konania a tým, ako pôsobí navonok.

4. Verejné self – vzhľad (*appearance consciousness*) – zachytáva jednotlivcov zaujatie svojím výzorom a fyzickou atraktivnosťou.

Vzhľadom na to, že našim primárnym záujmom bolo zistenie hodnôt súkromného a verejného self, škálu na meranie sociálnej anxiety sme nepoužili. Pôvodnú 5-bodovú stupnicu (0 až 4) sme ponechali. Použili sme 15 položkovú verziu dotazníka, vynechali sme dve položky v škále súkromné self („Generally, I'm not very aware of myself“ a „I never scrutinize myself.“), ktoré sa z hľadiska reliability a faktorového syténia ukázali vo viacerých štúdiách ako problematické (Burnkrant, Page, 1984; Cramer, 2000; Mital, Balasubramanian, 1987).

Položky dotazníka boli preložené dvoma nezávislými prekladateľmi do slovenského jazyka. Tieto verzie boli porovnané a upravené. Následne bol tretím prekladateľom realizovaný spätný preklad do anglického jazyka. Vzniknuté nezrovnalosti boli konzultované s prekladateľmi a bola vytvorená finálna verzia dotazníka.

Hodnoty piatich osobnostných dimenzií sme zisťovali prostredníctvom slovenskej verzie NEO päťfaktorového osobnostného inventára. Ide o skrátenú 60-položkovú verziu pôvodného dotazníka NEO-PI-R autorov Costa, McCrea, ktorý meria 5 faktorov: neurotizmus, extravertiou, otvorenosť, prívetivosť a svedomitosť. Respondenti v dotazníku vyjadrovali mieru súhlasu na každú položku na 5-bodovej stupnici od 0 po 4. Štandardizácia inventára a overenie jeho psychometrických vlastností boli na Slovensku realizované Ruiselom a Halamom (2007). V našom súbore dosahovali jednotlivé škály NEO-FFI nasledujúce hodnoty Cronbachovho koeficientu: neurotizmus 0,77; extravertiou 0,71; otvorenosť 0,57; prívetivosť 0,60; svedomitosť 0,83.

VÝSLEDKY

Dimenzionalitu dotazníka SCS sme overovali na základe exploračnej faktorovej analýzy. Realizovali sme analýzu hlavných komponentov (principal component analysis) s použitím nepriamej rotácie (direct oblmin), nakoľko sme predpokladali vzťah medzi jednotlivými faktormi. Vhodnosť použitia faktorovej analýzy potvrdila štatistická významnosť Bartletovho testu sfericity ($p < 0,001$) a Kaiserova-Mayerova-Olkinova miera adekvátnosti výberu položiek (0,788).

Výsledky faktorovej analýzy podporili štvordimenzionálnu štruktúru dotazníka SCS. Vlastné hodnoty dosahovali úroveň 4,19; 2,07; 1,53 a 1,22. Prvý faktor vyčerpáva 27,93 % variácie, druhý faktor 13,82 %, tretí faktor 10,19 % a napokon štvrtý faktor prispieva k vysvetleniu celkového rozptylu 8,16 %. Faktorovú maticu položiek (pattern) s faktorovými nabitiami a komunalitami po extrakcii uvádzame v tab. 1. Extrahované faktory 3 a 4 zodpovedajú faktorom verejné self – správanie (4 položky) a verejné self – vzhľad (3 položky), identifikované autormi Mital a Balasubramanian

(1987). Extrahované faktory 1 a 2 korešponujú s navrhnutými faktormi Burnkranta a Pagea (1984) akcentované súkromné self (5 položiek) a súkromné self v norme (3 položky). Len jedna položka (č.14) bola sýtená dvoma faktormi s faktorovým nabitím vyšším ako 0,40. Priklonili sme sa k jej ponechaniu vo faktore 1 (akcentované súkromné self), nakoľko bola sýtená s vyšším faktorovým nabitím a jej zaradenie v tomto faktore je v súlade s pôvodným modelom Burnkranta a Pagea (1984).

Tab. 1 Rotovaná kosouhlá faktorová matica (pattern)

Položky	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3	Faktor 4	Komunalita po extrakcii
S11	0,72				0,69
S5	0,68				0,74
S14	0,65	0,41			0,61
S13	0,61				0,69
S9	0,57				0,59
S1		0,75			0,56
S7		0,66			0,49
S15		0,64			0,69
S2			0,85		0,58
S8			0,78		0,52
S12			0,73		0,58
S4			0,69		0,51
S6				0,78	0,67
S3				0,70	0,58
S10				0,67	0,49

Poznámky: Uvádzané sú faktorové nabitia $\geq 0,40$. F1: Akcentované súkromné self, F2: Súkromné self v norme, F3: Verejné self – správanie, F4: Verejné self – vzhľad

V tab. 2 uvádzame korelácie medzi štyrmi vyextrahovanými faktormi. Výsledky poukazujú na určitú súvislosť medzi faktormi F1 (akcentované súkromné self) a F2 (súkromné self v norme) ($r = 0,18$), taktiež na súvislosť faktora F1 (akcentované súkromné self) a faktora F3 (verejné self správanie) ($r = 0,26$). Dva faktory týkajúce sa verejného self (správanie a vzhľad) tiež vykazujú koreláciu na úrovni $r = 0,24$.

Tab. 2 Korelačné koeficienty medzi faktormi

Faktor	F1	F2	F3	F4
F1 Akcentované súkromné self	1,00	0,18	0,24	0,10
F2 Súkromné self v norme		1,00	0,09	0,09
F3 Verejné self – správanie			1,00	0,26
F4 Verejné self – vzhľad				1,00

Reliabilitu SCS sme overovali z hľadiska vnútornej konzistencie škál dotazníka. Cronbachov koeficient nadobudol hodnoty: súkromné self v norme $\alpha = 0,58$, akcentované súkromné self = 0,74, verejné self – správanie $\alpha = 0,79$, verejné self – vzhľad $\alpha = 0,65$.

Deskriptívne štatistiky štyroch faktorov škály SCS a ich koreláciu s vekom a rodom uvádzame v tab. 3. Hodnoty šikmosti a špicatosti poukázali na normálne rozloženie dát.

Na zistenie rodových rozdielov sme následne použili Studentov t-test pre dva nezávislé výbery. Výsledky (tab. 3) potvrdili štatisticky významný rozdiel medzi mužmi a ženami len v škálach súkromné self v norme ($t_{(98,97)} = 2,27$; $p < 0,05$) a verejné self – vzhľad ($t_{(107,42)} = 4,98$; $p < 0,001$), kde dosahovali ženy vyššie priemerné skóre. Na odhalenie rozdielov medzi jednotlivými vekovými skupinami sme použili metódu analýzy rozptylu ANOVA a post hoc test. Výsledky ukázali štatisticky významný rozdiel medzi tromi vekovými skupinami v škále súkromné self v norme ($F_{(2,295)} = 3,397$;

Tab. 3 Deskriptívne štatistiky škál SCS vzhľadom na pohlavie, vek a korelácie (Pearson) s pohlavím a vekom

	Ženy n = 227		Muži n = 71		20-30r n = 182		31-50r n = 47		51-70r n = 69		Rod	Vek
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	Korelácia	Korelácia
F1	9,72	4,07	9,65	4,69	10,43	4,12	8,53	4,24	8,58	4,11	-0,007	-0,204**
F2	8,58	1,98	7,85	2,51	8,38	2,03	7,83	2,59	8,87	2,01	-0,147*	0,083
F3	10,45	3,23	10,17	3,49	10,61	3,33	10,26	3,15	9,87	3,25	-0,036	-0,089
F4	7,96	2,43	6,17	2,72	7,59	2,50	7,11	3,03	7,68	2,6	-0,293**	-0,038

Poznámky: F1: Akcentované súkromné self, F2: Súkromné self v norme, F3: Verejné self – správanie, F4: Verejné self – vzhľad; M = priemer, SD = smerodajná odchýlka; * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$.

$p < 0,05$) a akcentované súkromné self ($F_{(2,295)} = 7,24$; $p < 0,01$). V škále súkromné self v norme boli naznačené signifikantné rozdiely medzi stredným a vyšším vekom ($p < 0,01$), s vyšším skóre pre starší vek, v škále akcentované súkromné self sa potvrdilo vyššie skóre prvej vekovej skupiny (mladý vek) v porovnaní s druhou ($p < 0,01$) aj treťou ($p < 0,01$) vekovou skupinou.

Hodnoty Pearsonových korelačných koeficientov súkromného a verejného self s piatimi dimenziami osobnosti uvádzame v tab. 4.

Tab. 4 Korelácie škál SCS s faktormi Big Five

	Neurotizmus	Extraverzia	Otvorenosť	Prívetivosť	Svedomitosť
Faktor 1	0,189**	0,078	0,250***	-0,150***	-0,220**
Faktor 2	-0,021	0,067	0,329***	0,167**	0,132*
Faktor 3	0,141*	0,098	-0,161**	0,008	0,074
Faktor 4	0,112	0,123*	-0,129*	-0,114*	-0,086

Poznámky: F1: Akcentované súkromné self, F2: Súkromné self v norme, F3: Verejné self – správanie, F4: Verejné self – vzhľad; * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

Aj keď sú viaceré korelácie štatisticky významné, sila korelačných vzťahov je len v niekoľkých prípadoch vyššia ako 0,2 resp. 0,3. Osobnostná dimenzia neurotizmu vykazuje súvislosť s akcentovaným súkromným self a s verejným self – správanie. Významnejšie súvislosti s oboma faktormi súkromného self vykazuje dimenzia otvorenosť. Môžeme vidieť pozitívny vzťah ako s akcentovaným súkromným self ($r = 0,25$), tak aj so súkromným self v norme ($r = 0,329$). Naopak otvorenosť negatívne koreluje s faktorom verejné self – správanie, i keď táto korelácia je slabšia, ale štatisticky významná ($r = -0,161$). Osobnostná dimenzia svedomitosť záporne koreluje s akcentovaným súkromným self ($r = -0,220$) a kladne, i keď menej silne, so súkromným self v norme ($r = 0,132$).

Následne sme realizovali krokovú regresnú analýzu s cieľom zistiť, do akej miery môžu osobnostné charakteristiky Big Five vysvetliť rozptyl skóre v jednotlivých faktoroch škály SCS. Výsledky regresnej analýzy uvádzame v tab. 5. Osobnostné charakteristiky sa podieľajú na vysvetlení $R^2 = 18,7\%$ variancie akcentovaného self, 15,1 % variancie súkromného self v norme, 8,1 % verejného self – správanie, ako aj verejného self – vzhľad. Ako najvýznamnejšie prediktory akcentovaného súkromného self sme identifikovali extraverziu, neurotizmus, otvorenosť a s negatívnym nábojom prívetivosť a svedomitosť. Prediktorom súkromného self v norme bola otvorenosť a svedomitosť. Extraverzia spolu s neurotizmom predikovali oba faktory verejného self, pri verejnom self vzťahujúcom sa na správanie však vstupovala ako vysvetľujúca premenná aj otvorenosť.

Tab. 5 Kroková regresná analýza

		Neštandardizované koeficienty		Štandardizované koeficienty	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
F 1	Constant	4,061	2,231		1,820	0,070
	Extraverzia	0,113	0,031	0,216	3,617	0,000
	Neurotizmus	0,139	0,030	0,278	4,659	0,000
	Otvorenosť	0,160	0,033	0,264	4,893	0,000
	Prívetivosť	0,092	0,043	-0,120	-2,147	0,033
	Svedomitosť	-0,076	0,028	-0,150	-2,698	0,007
F 2	Constant	2,006	1,155		1,736	0,084
	Otvorenosť	0,104	0,017	0,337	6,121	0,000
	Svedomitosť	0,035	0,015	0,145	2,554	0,011
F 3	Constant	6,627	1,850		3,581	0,000
	Extraverzia	0,082	0,026	0,200	3,149	0,002
	Neurotizmus	0,091	0,025	0,234	3,689	0,000
	Otvorenosť	-0,069	0,027	-0,146	-2,550	0,011
F 4	Constant	5,741	1,469		3,909	0,000
	Extraverzia	0,065	0,021	0,200	3,144	0,002
	Neurotizmus	0,064	0,020	0,205	3,229	0,001

Poznámky: F1: Akcentované súkromné self, F2: Súkromné self v norme, F3: Verejné self – správanie, F4: Verejné self – vzhľad

DISKUSIA

V predkladanej štúdií sme sa zamerali na bližšie preskúmanie konceptu súkromného a verejného self, ako aj na overenie psychometrických vlastností dotazníka Self-consciousness scale (SCS).

Výsledky faktorovej analýzy podporili 4-dimenzionálny model dotazníka SCS. V porovnaní s pôvodným modelom Burnkranta a Pagea (1984) a niekoľkými novšími modelmi (Anderson et al., 1996; Nystedt, Ljungberg, 2002) sa naše výsledky líšia vo faktorovom sytíení dvoch položiek. Položka č. 13 („Venujem pozornosť zmenám vo svojej nálade“) bola syténá faktorom akcentované súkromné self (0,606), a nie faktorom súkromné self v norme; položka č. 1 („Vždy sa snažím porozumieť svojmu vnútru“) bola syténá faktorom súkromné self v norme (0,75), a nie jeho akcentovaným faktorom. Nakoľko sme v žiadnej zo zahraničných štúdií nenašli podporu k zaradeniu daných položiek do týchto faktorov, domnievame sa, že rozdiely mohli vzniknúť v dôsledku kultúrnych odlišností či mierneho posunu významu položiek v rámci prekladu (napr. položka č. 1 v anglickom origináli „I always trying to figure myself out“ viac zdôrazňuje jej akcentovaný charakter než jej slovenský preklad.). Až na spomenuté dve položky je náš faktorový model súkromného self zhodný s pôvodnou verziou Burnkranta a Pagea (1984). Aj v zahraničných štúdiách existujú viaceré nejasnosti v súvislosti so zaraďovaním položiek do jednotlivých subškál, faktorové modely nie sú jednotné (Cramer, 2000; Nystedt, Ljungberg, 2002). Na dokumentáciu uvádzame tab. 6, kde sme zachytili odlišnosti medzi výsledkami autorov. Obsahovo sa nám naše zaradenie položiek do faktorov javí ako logické a zrozumiteľné.

Tab. 6 Rozloženie položiek vo faktoroch súkromného self u jednotlivých autorov

Štúdia	Súbor	Položky Súkromné self v norme	Položky Akcentované súkromné self
Predkladaná štúdia	n = 289, M = 34,35	S1, S7, S15	S5, S9, S11, S13, S14
Burnkrant, Page (1984)	dospelé ženy n = 360	S7, S13, S15	S1, S5, S9, S11, S14
Anderson et al. (1996)	VŠ študenti, n = 320, M=22	S7, S13, S14	S1, S5, S9, S11
Martin, Debus (1999)	SŠ študenti, n = 468, M = 15,2	S7, S9, S11, S13, S15	S1, S5, S14
Nystedt, Ljungberg (2002)	VŠ študenti, n = 200, M = 28	S7, S9, S13, S15	S1, S5, S11, S14

Poznámky: n – počet respondentov, M – priemerný vek respondentov, v štúdií Burnkranta a Pagea (1984) autori neuvádzajú priemerný vek respondentov

Faktorové sytíenie položiek oboch dimenzií verejného self je jednoznačnejšie a podporuje model Mittala a Balasubramaniana (1987). Takéto výsledky nie sú prekvapujúce, nakoľko aj samotná operacionalizácia verejného self zameraného na vzhľad a na správanie je jasnejšia a jednoduchšia, ako odlišenie subtilnejších rozdielov medzi dvoma skromnými self. Otázka hranice medzi zdravým a maladaptívnym zaobieraním sa so svojim vnútorným prežívaním je na mieste.

Výsledné korelácie medzi štyrmi faktormi naznačujú určité, i keď nie štatisticky významné, vzájomné súvislosti. Ide hlavne o koreláciu medzi faktorom akcentovaného súkromného self a súkromného self v norme. Táto súvislosť odráža neurčitost' hranice medzi patologickým a zdravým zaobieraním sa samým sebou. Korelácia medzi faktorom akcentované súkromné self a verejné self – správanie vypovedá o možnej súvislosti medzi pripisovaním dôležitosti verejnému prezentovaniu samého seba u jedincov, ktorí sa nadmieru zaoberajú sami sebou. Tento výsledok nechceme preceňovať, ale domnievame sa, že naznačuje zaujímavú súvislosť, ktorá by mohla byť predmetom budúcich výskumov. Korelácia medzi dvoma aspektmi verejného self pokazuje na logickú prepojenosť tendencie nakoľko si jedinec uvedomuje svoj fyzický vzhľad a akú dôležitosť pripisuje svojej spoločenskej prezentácii.

Zisťovali sme tiež vnútornú konzistenciu extrahovaných štyroch faktorov. Hodnotu Cronbachovho koeficientu alfa troch škál SCS považujeme za akceptovateľnú ($\alpha > 0,60$) (Halama, 2005). Ako problematická sa javí len škála súkromné self v norme, ktorej zistená hodnota koeficientu Cronbachovej alfy je pod všeobecne akceptovateľnou hladinou 0,60. Aikin (podľa Halama, 2005) a Traub (1994) však uvádzajú, že pri posudzovaní prijateľnej úrovne Cronbachovho koeficientu je potrebné brať do úvahy typ dotazníka, počet položiek a účel jeho využitia. Nakoľko sa v našom prípade jedná o osobnostný dotazník s pomerne malým počtom položiek (súkromné self v norme – 3 položky), využívaný na porovnávanie skupín (nie jednotlivcov), možno považovať aj škálu súkromné self v norme za vnútorne konzistentnú. Zistené nižšie hodnoty vnútornej konzistencie sú navyše porovnateľné s viacerými zahraničnými zisteniami (Cramer, 2000; Ghorbani et al., 2004).

Porovnanie miery štyroch faktorov SCS z hľadiska rodu a veku prinieslo len niekoľko významných rozdielov a podporili prechádzajúce zistenia vyššieho skóre žien vo verejnom (Lindwall, 2004) aj súkromnom self (Alanazi, 2001). Výsledky naznačili vyššiu inklináciu žien zaoberať sa svojim prežívaním, prejavujúc sa vo vyššej miere súkromného self v norme. Tiež je pre ne dôležitejšie, aký dojem vyvolávajú svojim výzorom, čo sa prejavilo vyššou mierou verejného self zameraného na vzhľad. Naše zistenia sú v súlade s opakovane potvrdenou tendenciou žien pripisovať väčší

význam svojmu telesnému vzhľadu v rámci ne/spokojnosti so svojim self (Grogan, 2008; Hrachovinová, Csémy, Chudobová, 2005; Reese, 2008).

Zistené vekové rozdiely naznačili, že mladší jedinci majú väčšiu tendenciu prílišného zaobrania sa svojim vnútrom. Toto zistenie odpovedá charakteristike obdobia mladej dospelosti, keď jedinec hľadá svoje miesto v spoločnosti, má potrebu vymedzenia sa a prijatia nových úloh dospelosti. Obdobie medzi 18. – 28. rokom sa označuje ako obdobie vynárajúcej sa dospelosti (emerging adulthood), charakterizované odkladaním záväzku dospelosti a zvýšenou orientáciou na hľadanie identity. Arnett (2000) ponúka päť charakteristických znakov pre toto obdobie, z ktorých hlavne dva (intenzívna explorácia identity; výrazné zameranie na seba) súvisia so zvýšeným zaobraním sa so self. Domnievame sa, že časť respondentov v našom výskumnom súbore spĺňala charakteristiky vynárajúcej sa dospelosti, čo sa prejavilo vo vyššej miere akcentovaného súkromného self.

Vyššie súkromné self v norme v staršom veku oproti strednému naznačuje, že v pokročilom veku je čas na pokojnú sebareflexiu, kým v strednom sa jedinci viac zaoberajú tým, ako pôsobia na svoje okolie, čo súvisí aj s ich angažovaním sa v pracovnom a spoločenskom živote. Naznačené tendencie sú v súlade s výskumom Pennebaker a Stona (2003), v ktorom zistili, že starší ľudia sa na rozdiel od mladých na svoje self zameriavajú menej intenzívne a zažívajú viac pozitívnych emócií. Naše interpretácie vekových rozdielov však predkladáme opatrne, keďže vekový rozptyl našej výskumnej vzorky nebol rovnomerný.

Cieľom štúdie bolo tiež overenie súvislostí súkromného a verejného self s piatimi osobnostnými dimenziami, pričom sme predpokladali, že dva faktory súkromného self sa líšia v miere maladaptácie, a teda aj vo vzťahu k osobnostným dimenziám. Výsledky korelačnej analýzy naznačili pozitívny vzťah medzi akcentovaným súkromným self a neurotizmom, ako aj otvorenosťou a negatívny vzťah s prívetivosťou a svedomitosťou. Súkromné self v norme vykazovalo naopak pozitívny vzťah s otvorenosťou, prívetivosťou a svedomitosťou.

Viaceri autori potvrdili, že vysoká miera neurotizmu a nízka miera prívetivosti a svedomitosti sú spojené s rôznymi formami maladaptívneho správania (Hřebíčková et al., 2002). Scandell (2001) sa domnieva, že nízka miera prívetivosti spojená s vysokou mierou neurotizmu býva znakom viacerých porúch osobnosti. Ukazuje sa, že akcentované súkromné self súvisí so zvýšenou tendenciou k maladaptívnym stratégiám a prežívaniu negatívnych pocitov, s nedostatkom cieľavedomosti, svedomitosti, zásadovosti. Naopak súkromné self v norme predstavuje adaptívnu formu sebauvedomovania a je spojené s psychickým zdravím a prívetivosťou v interpersonálnom kontexte.

V súlade s výsledkami Creeda a Fundera (1998) a Trapnella a Campbella (1999) sme zistili významný pozitívny vzťah oboch faktorov súkromného self s dimenziou otvorenosti. Autori predpokladajú, že práve otvorenosť voči skúsenosti predstavuje tú charakteristiku, ktorú majú oba faktory spoločnú. Jedinci s vysokými hodnotami aj akcentovaného, aj zdravého súkromného sebauvedomovania sú otvorení voči prežívaniu a uvedomovaniu si svojich vnútorných pocitov a myšlienok. V čom sa však tieto dve dimenzie súkromného self líšia, je opačný vzťah s už spomínanými faktormi neurotizmu, svedomitosti a prívetivosti.

Rozdielne vzťahy medzi súkromným akcentovaným self a otvorenosťou oproti výsledkom Scandella (2001) a Nystedta a Ljungberga (2002), keď sme v našom výskumnom súbore zistili pozitívnu koreláciu, môžeme pripísať výsledkom faktorovej analýzy, nakoľko v našom súbore faktor akcentované súkromné self sýtil päť položiek (v spomínaných štúdiách 4) a jedna položka (S13) bola odlišná.

Domnievali sme sa, že zvýšené uvedomovanie toho, ako náš vzhľad a správanie pôsobí na druhých, môže viesť k väčšej úzkostlivosti a zvýšenému neurotizmu. Ukázalo sa, že s neurotizmom významne korelovalo len verejné self zamerané na správanie. K podobným výsledkom dospeli viacerí autori. Watson et al. (1996) a Nystedt a Ljungberg (2002) zistili, že verejné self – správanie, na rozdiel od verejného self – vzhľad, pozitívne koreluje so sociálnou žiaducnosťou a sociálnou anxiou. Môžeme predpokladať, že jedinci, ktorí vo vyššej miere reflektujú svoje správanie, zažívajú viac negatívnych emócií – úzkosť, nervozitu, napätie a obávajú sa negatívnych reakcií druhých. Osobnostná dimenzia extravertizma vykazovala len nízku koreláciu a faktorom verejného self – vzhľad. Vo výskume Creeda a Fundera (1998) sa ukázal negatívny vzťah extravertizme s akcentovaným súkromným self a pozitívny so súkromným self v norme. V našom súbore sme takéto vzťahy nepotvrdili. Avšak výsledky regresnej analýzy potvrdili významný podiel extravertizme na vysvetlení variance akcentovaného súkromného self, verejného self – správanie a verejného self – vzhľad. Zaujímavým zistením je, že self orientované na vzhľad sa spája s menšou prívetivosťou voči druhým, čo by mohlo znamenať egocentrickosť a nižšiu dobrosrdečnosť spojenú s potrebou vyhľadávania spoločnosti druhých skôr pre vlastné záujmy. Významnosť týchto výsledkov však interpretujeme opatrne, keďže hodnoty korelácií sú relatívne nízke (čo je však v súlade aj s viacerými zahraničnými štúdiami) a sú významné len na hladine významnosti $p < 0,05$.

Výsledky regresnej analýzy ukázali, že na vysvetlenie variance jednotlivých faktorov súkromného a verejného self sa podieľajú všetky osobnostné dimenzie Big Five, však nie vysokou mierou. Najväčšie percento variance $R^2 = 18,7\%$ vysvetľujú vo faktore akcentované súkromné self vlastnosti extravertizma, neurotizmus, otvorenosť a v menšej miere so záporným nábojom prívetivosť a svedomitosť. $15,1\%$ variance súkromného self v norme je možné pripísať dvom osobnostným dimenziám, a to otvorenosti a svedomitosti. Pri verejnom self zameranom na správanie mali najvyššiu prediktívnu hodnotu vlastnosti extravertizma, neurotizmus a v zápornom zmysle otvorenosť ($R^2 = 8,1\%$), pri verejnom self zameranom na vzhľad to bola len extravertizma a neurotizmus ($R^2 = 8,1\%$). Výsledky naznačili, že vyššiu mieru variance vysvetľujú stále osobnostné vlastnosti pri sebauvedomovaní založenom viac na vnútornom prežívaní ako na reflektovaní sociálneho okolia, kde má pravdepodobne vyšší vplyv interakčný kontext.

LIMITY VÝSKUMU

Pri interpretovaní výsledkov si uvedomujeme viaceré limity našej štúdie. Keďže ide o prvé výskumné overovanie dotazníka SCS a jeho súvislostí s osobnostnými dimenziami, budú potrebné ďalšie overovania faktorovej štruktúry dotazníka, overenie viacerých aspektov reliability, ako aj vhodnosti formulácie jednotlivých položiek. Uvedomujeme si, že zloženie nášho výskumného súboru nepokrývalo rovnomerne všetky vekové kategórie a súbor bol tvorený prevažne ženami (76%). V skupine mladých respondentov boli prevažne respondenti s vysokoškolským vzdelaním. Výsledky fakticky nepotvrdili silnú súvislosť medzi faktormi súkromného a verejného self a päťfaktorovým modelom osobnosti, do budúcnosti by bolo preto potrebné overiť ich vzťah s inými osobnostnými črtami či behaviorálnymi prejavmi.

ZÁVERY

Výsledky faktorovej analýzy SCS škály podporili jej štvorfaktorovú štruktúru. Oproti pôvodnému faktorovému sýteniu jednotlivých položiek sme zaznamenali len minimálne rozdiely. Korelačné analýzy potvrdili opodstatnenosť rozlišovať dve formy

súkromného sebauvedomovania – adaptívnu a maladaptívnu, ktorá je spojená s viacerými negatívnymi prejavmi v prežívaní. Súkromné self v norme sa spájalo s vyššou osobnostnou integritou, s interpersonálnou i vnútornou pohodou. Akcentované súkromné self vykazovalo súvislosť s maladaptívnejším osobnostným profilom.

Naznačený bol tiež rozdiel v miere maladaptácie medzi dvoma dimenziami verejného self. Uvedomovanie si správania, na rozdiel od uvedomovania vzhľadu, indikuje určitú strnulosť a fixáciu na názore druhých. Regresné analýzy naznačili pomerne malé percento variancie faktorov self predikovaných pomocou modelu Big Five. V budúcnosti bude potrebné zaoberať sa ďalšími možnými zdrojmi miery variancie (iné osobnostné črty, sebaúcta, situačné premenné).

LITERATÚRA

- Alanazi, F. H. (2001): The Revised self-consciousness scale: an assessment of factor structure, reliability and gender differences in Saudi Arabia. *Social Behaviour and Personality* 29, 763-776.
- Anderson, E. M., Bohon, L. M., Berigan, L. P. (1996): Factor structure of the Private self-consciousness scale. *Journal of Personality Assessment* 66, 144-152.
- Arnett, J. J. (2000): Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist* 55, 469-480.
- Blatný, M. (2010): Sebepejtie z pohľadu sociálne-kognitívnej psychológie. In: Blatný, M. (Ed.), *Psychologie osobnosti: Hlavní témata, současné přístupy*. Praha, Grada Publishing, 105-136.
- Ben-Artzi, E. (2003): Factor structure of the Private self-consciousness scale: role of item wording. *Journal of Personality Assessment* 81, 256-264.
- Burnkrant, R. E., Page, T. (1984): A modification of the Fenigstein, Schreier and Buss self-consciousness scales. *Journal of Personality Assessment* 48, 629-638.
- Buss, A. H. (2001): *Psychological dimensions of the self*. California, Sage Publications.
- Cramer, K. M. (2000): Comparing the relative fit of various factor models of the self-consciousness scale in two independent samples. *Journal of Personality Assessment* 75, 295-307.
- Creed, A., Funder, D. (1998): The two faces of private self-consciousness: self report, peer-report, and behavioral correlates. *European Journal of Personality* 12, 411-431.
- Fenigstein, A. (1987): On the nature of public and private self-consciousness. *Journal of Personality* 55, 543-554.
- Fenigstein, A., Scheier, M. F., Buss, A. H. (1975): Private and public self-consciousness: assessment and theory. *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 43, 522-527.
- Ghorbani, N., Watson, P. J., Krauss, S. W., Davison, H. K., Bing, M. N. (2004): Private self-consciousness factors: Relationships with need for cognition, locus of control, and obsessive thinking in Iran and the United States. *Journal of Social Psychology* 144, 359-372.
- Grogan, S. (2008): *Body image: Understanding body dissatisfaction in men, women and children*. New York, Routledge Psychology Press.
- Halama, P. (2005): *Princípy psychologickéj diagnostiky*. Trnava, Trnavská Univerzita v Trnave.
- Hrachovinová, T., Csémy, L., Chudobová, P. (2005): Psychologický kontext spokojenosti s vlastným telom u VŠ študentů. *Československá psychologie* 49, 9-18.
- Heinemann, W. (1979): The assessment of private and public self-consciousness: A German replication. *European Journal of Social Psychology*, 9, 331-337.
- Hřebíčková, M., Urbánek, T., Čermák, I. (2002): Psychometrické charakteristiky NEO osobnostního inventáře (NEO-PI-R) pro sebezpoznení a posouzení druhého. *Zprávy – Psychologický ústav AV ČR* 8, 1-48.
- Lindwall, M. (2004): Factorial structure and invariance across gender of the Swedish self-consciousness scale. *Journal of Personality Assessment* 82, 233-240.
- Martin, A., Debus, R. (1999): Alternative factor structure for the Revised self-consciousness scale. *Journal of Personality Assessment* 72, 267-283.
- Mittal, B., Balasubramanian, S. K. (1987): Testing the dimensionality of the Self-consciousness scales. *Journal of Personality Assessment* 51, 53-68.
- Nystedt, L., Ljungberg, A. (2002): Facets of private and public self-consciousness: construct and discriminant validity. *European Journal of Personality* 16, 143-159.
- Nystedt, L., Smari, J. (1989): Assessment of Fenigstein, Scheier, and Buss self-consciousness scale: A Swedish translation. *Journal of Personality Assessment* 53, 342-352.

- Pennebaker, J., Stone, L. (2003): Words of wisdom: Language use over the life span. *Journal of Personality and Social Psychology* 85, 291-301.
- Plant, R. W., Ryan, R. M. (1985): Intrinsic motivation and the effects of self-consciousness, self-awareness, and ego-involvement: An investigation of internally controlling styles. *Journal of Personality* 53, 435-450.
- Realo, A., Allik, J. (1998): The Estonian self-consciousness scale and its relation to the five-factor model of personality. *Journal of Personality Assessment* 70, 109-124.
- Ruisel, I., Halama, P. (2007): NEO Päřfaktorový osobnostný inventár. Praha, Testcentrum – Hofrege.
- Scandell, D. J. (2001): Is self-reflectiveness an unhealthy aspect of private self-consciousness? *Journal of Psychology* 135, 451-462.
- Shek, T. (1994): Assessment of private and public self-consciousness: A Chinese replication. *Journal of Clinical Psychology* 50, 341-348.
- Silvia, P. J. (2002): Self-awareness and emotional intensity. *Cognition and emotions* 16, 195-216.
- Silvia, P. J., Duval, T. S. (2001): Objective self-awareness theory: Recent progress and enduring problems. *Personality and Social Psychology Review* 5, 230-241.
- Šerifović Šivert, Š., Sinanović, O. (2008): Body dissatisfaction – is age a factor? *Philosophy, Sociology, Psychology and History* 7, 55-61.
- Trapnell, P., Campbell, J. (1999): Private self-consciousness and the five-factor model of personality: Distinguishing rumination from reflection. *Journal of Personality and Social Psychology* 76, 284-304.
- Traub, R. E. (1994): *Reliability for the social sciences. Theory and applications*. London, Sage publications.
- Vleeming, R. G., Engelse, J. A. (1981): Assessment of private and public self-consciousness: A Dutch replication. *Journal of Personality Assessment* 45, 385-389.

SÚHRN

Ciele. Štúdia sa zaoberá štvorfaktorovým modelom konceptu súkromného a verejného self Fenigsteina, Scheiera, Bussa (1975), ktorý rozlišuje dva faktory súkromného self: súkromné self v norme (*internal state awareness*), akcentované súkromné self (*self-reflectiveness*), a dva faktory verejného self: verejné self – správanie (*style consciousness*), verejné self – vzhľad (*appearance consciousness*). Cieľom štúdie bolo overenie faktorovej štruktúry Self-consciousness scale (SCS) uvedených autorov, preskúmanie rozdielov medzi súkromným a verejným self vzhľadom na pohlavie a vek, ako aj overenie súvislostí súkromného a verejného self s osobnostnými dimenziami Big Five.

Súbor a procedúra. Výskumný súbor tvorilo 298 respondentov, vo veku 20 až 70 rokov (227 žien a 72 mužov). Respondenti boli vybraní pomocou príležitostného výberu. Na meranie osobnostných dimenzií bola použitá 60 položková slovenská verzia NEO-FFI.

Štatistická analýza. Dimenzionalita dotazníka SCS bola overovaná exploračnou faktorovou analýzou, za použitia analýzy hlavných komponentov a nepriamej rotácie (direct oblimin). Vnútna konzistencia škál bola overovaná pomocou Cronbachovho koeficientu α . Na posúdenie rodových rozdielov bol použitý t-test, na porovnanie vekových rozdielov ANOVA. Korelačná analýza (Pearson) a kroková regresná analýza boli použité na posúdenie vzťahov medzi dimenziami NEO-FFI a škálami SCS.

Výsledky. Výsledky podporili štvordimenzionálne riešenie dotazníka s uspokojivou mierou vnútornej konzistencie ($\alpha > 0,60$). Faktorové zloženie súkromného self vykazovalo v dvoch položkách odlišnosti od predošlých výskumov, faktory verejného self podporili jednoznačne predošlé modely. Faktory súkromného self a faktor verejné self – vzhľad súviseli s vekom a rodom. Korelačné analýzy potvrdili opodstatnenosť rozlišovať dve formy súkromného sebauvedomovania, nakoľko obe vykazovali opačný vzťah s neurotizmom, prívetivosťou a svedomitosťou.